

Jenei Gábor*

A KNOW-HOW JOGI OLTALMA AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ ÜZLETITITOK-VÉDELMI IRÁNYELVJAVASLATÁNAK ELEMZÉSE ALAPJÁN – I. RÉSZ

Szüleimnek és dr. Faludi Gábornak

1. BEVEZETÉS, DEFINÍCIÓKÍSÉRLETEK, A KNOW-HOW MINT TITOK, A KNOW-HOW MINT SZELLEMI ALKOTÁS

1.1. Bevezetés

A know-how, amelyet az új polgári törvénykönyv védett ismeretnek nevez, a 20. század második felében egyre többet és többet emlegetett fogalom. Érthető a know-how divatja, hiszen napjainkra egyértelművé vált az innováció és a K+F fontossága, gazdasági növekedést ösztönző jellege. Sokan ebben látják a jelenlegi gazdasági válság megoldását is, az Európai Unió Európa 2020 stratégiájának is így lett központi eleme, kiemelt célja a K+F támogatása és az innováció.¹ A téma aktualitása tehát vitathatatlan, a know-how szerepe pedig egyre jobban felértékelődik a szellemi alkotások terén belül is. Különösképpen igaz ez a technológiai know-how-kra, amelyek a I. világháborúig a szabadalmakhoz viszonyítva kevésbé voltak jelentősek, azonban napjainkban az innováció hihetetlen mértékű felgyorsulásának lehetünk tanúi, amelyet az iparjogvédelem hagyományos, kevésbé rugalmas formái nem képesek követni, így felértékelődhetett a know-how szerepe. Hazai viszonylatban a know-how szabályozása nem eléggé cizellált – annak ellenére, hogy jelentős fejlődés mutatható ki az elmúlt években –, ezért a bírói gyakorlatra hárult a szabályok kimunkálása és tisztázása. Európai és nemzetközi viszonylatban pedig az eltérő jogi rezsimek, a szerteágazó szabályozás és az országspecifikus hatósági gyakorlat nehezíti a jogait érvényesíteni kívánó jogosult dolgát. A témába vágóan kötött nemzetközi egyezmények általában minimumszabályokat határoznak meg, az egyik legfontosabb egyezmény *expressis verbis* ki is mondja, hogy a tagállamok az egyezmény átültetése során belátásuk szerint, szabadon járhatnak el az egyezményben foglalt minimumkövetelmények megtartásával. Ilyen környezetben az Európai Bizottság a belső piac hatékonyabb működése és az innovatív megoldások közösségen

* Jogi diplomáját az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tan-
székén szerezte 2015-ben. Diplomamunkájával „A szellemi tulajdon gazdasági szerepe” kategóriában
első díjat nyert a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Ujvári János diplomadíj-pályázatán. Szerkesztett
változat.

¹ <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> (utolsó elérés: 2014. november 25.).

belüli jobb áramlásának előmozdítása érdekében irányelvjavaslatot terjesztett elő az üzleti titok/know-how védelméről. A jelen dolgozat az iparjogvédelemnek ezzel a kis szeletével, a know-how védelemére szolgáló vagy arra felhasználható jogintézményekkel és a védelem alapjául szolgáló jogszabályokkal foglalkozik, kitérve a már említett irányelvjavaslatra is.

1.2. Definíciókísérletek

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) definíciója szerint know-how (védett ismeret) az azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása.² Egyszerűsítve tehát a know-how a relatív titkossága folytán vagyoni értékkel bíró és kellően rögzített ismeretnek tekinthető, tehát nem bármilyen tényközlő információ. A know-how fogalom kidolgozásában nagy szerepet kaptak a különböző nemzetközi szervezetek és fórumok, így az AIPPI,³ a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara és a Kereskedelmi Világszervezet (illetve előtte az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény). A Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1961-ben a következőképpen határozta meg a know-how fogalmát: „Az ipari know-how az az alkalmazott tudás (ismeret, adat és módszer), amely az ipari eljárások tényleges megvalósításához és gyakorlatba való átültetéséhez szükséges. E meghatározás szerint a know-how-t titkosnak kell tekinteni, ha a közönség számára hozzáférhető formában nincs közzétéve, és a vállalat, amely azt kidolgozta vagy törvényesen megszerezte, minden észszerű lépést megtesz a jogosulatlan továbbadás megakadályozására.”⁴ Az AIPPI 1974. évi meghatározása tágabban értelmezi a know-how-t: „A know-how a műszaki, kereskedelmi, adminisztratív, pénzügyi vagy más természetű olyan ismeretekből és tapasztalatokból áll, amelyek egy vállalkozó üzemében vagy egy hivatás gyakorlásához a gyakorlatban felhasználhatók.”⁵ A definíció egyértelműen a használhatóságot emeli ki a know-how lényegi elemei közül azzal, hogy igen széles körben vonja meg a meghatározás határait, know-how alatt érti a pénzügyi és adminisztratív ismereteket is, sőt, a nyílt végű felsorolásból következően tulajdonképpen bármi lehet know-how, ami a gyakorlatban a piacon felhasználható. A Kereskedelmi Világszervezetet is létrehozó, 1994-ben Marrakeshben aláírt egyezmény mellékmegállapodása, a TRIPS-megállapodás a védelem oldaláról közelíti meg a fogalmat. A TRIPS-megállapodás 39. cikkének 2. pontja szerint a know-how olyan titkos információ, amely mint egységes egész vagy amelynek elemei bármely megjelenése és összeállítása általánosan nem ismert vagy könnyen nem ismerhető meg az olyan körökben mozgó sze-

² A Ptk. 2:47. § (2) bekezdése.

³ Az Association Internationale pour la Protection de la Propriété Intellectuelle nevű szervezet rövidítése. Ez egy szakértőket, professzorokat és akadémikusokat tömörítő civil szervezet, amely a szellemi tulajdon védelmével foglalkozik szerte a világban különböző állami csoportjai útján. Az AIPPI magyar csoportjának jelenlegi elnöke Kereszty Marcell.

⁴ Csécsy György: A szellemi alkotások joga. Novotni Kiadó, Miskolc, 2007, p. 182.

⁵ Tattay Levente: A know-how fogalom fejlődése. Jogtudományi Közlöny, 57. évf. 9. sz. 2002, p. 409.

mélyek számára, akik rendes körülmények között az említett információval foglalkoznak, amely kereskedelmi értékkel bír, mivel titkos, és amelynek titokban tartása érdekében az adatok felett ellenőrzés gyakorlására feljogosított személy a körülményekhez képest ésszerű lépést tett.⁶ Látható, hogy a TRIPS-megállapodás szintén nagyon általános és tág definíciót ad, azonban lényegi elemként a TRIPS-megállapodásban a titkosság van kiemelve (jóllehet ezen keresztül ragadja meg a know-how vagyoni értékét is). Az európai közösségi jognak az irányelvjavaslatot megelőző know-how fogalma ezzel szemben versenyjogi aspektusból közelít, és a know-how által megtestesített versenyelőnyt tekinti lényeges elemnek. A Bizottság 772/2004/EK rendeletének definíciója szerint a know-how „tapasztalatból és vizsgálatból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek, amelyek titkosak, azaz nem közismertek vagy könnyen hozzáférhetők, lényegesek, azaz a szerződés szerinti termékek előállításához fontosak és hasznosak, valamint azonosítottak, azaz kellően átfogó módon leírtak, hogy megállapítható legyen, hogy a know-how kimeríti a titkosság és a lényegesség ismérveit”.⁷ Ezen megközelítés szerint a know-how titkossága és a lényegessége jelenti azt a versenyelőnyt, amelyet a know-how felhasználója realizálni tud.⁸ Az irányelvjavaslat know-how-meghatározását a javaslatról szóló részben elemezzük, itt csak a TRIPS-megállapodással való feltűnő hasonlóságára utalunk. A magyar jogirodalomban számos definíciókísérlet jelent meg, főként az 1977-es Ptk. novella kapcsán, illetve az új Ptk. kodifikációja révén. *Világhy Miklós* szerint a know-how „árúként szereplő műszaki-gazdasági ismeret, tekintet nélkül arra, hogy ezt az ismeretet védi-e, s ha igen milyen értelemben, valamiféle hagyományos iparjogvédelmi intézmény, továbbá, hogy az adott ismeret ilyen védelemre egyáltalán alkalmas-e vagy sem”.⁹ *Csécsey György* meghatározása alapján a know-how „árúként szereplő, a gyakorlatban felhasználható műszaki, gazdasági vagy más termelési jellegű, titkosan vagy bizalmasan kezelt ismeret és tapasztalat, vagy ezek összessége”.¹⁰ *Menyhárd Attila* definíciójában a know-how „lényegében információ vagy információk összessége, amely titkos (legalábbis még közkinccsé nem vált), iparjogvédelmi oltalomban külön jogszabályok nem részesítik, jellemzően műszaki természete és használati értéke (egyúttal vagyoni értéke) van”.¹¹

A know-how definiálásának alapvető problémája, hogy a know-how voltaképpen a „minden”, azonban az oltalom számára megfelelő, szűkített fogalmat szükséges adni a definíció-

⁶ Az 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről, 1. C) melléklet (TRIPS-megállapodás) 39. cikk 2. pontja.

⁷ A Bizottság 772/2004/EK rendelete (2004. április 7.) a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról, 1. cikk (1) bekezdés *i*) pontja.

⁸ *Tattay Levente*: A versenyjogok és az ipari tulajdon oltalma az Európai Közösségben. PPKE-JÁK, Budapest, 1998, p. 138.

⁹ *Világhy Miklós*: A szellemi alkotások joga. Tankönyvkiadó, Budapest, 1978, p. 116.

¹⁰ *Csécsey György*: A know-how definiálásának problémái. Magyar Jog, 1998, 12. sz., p. 743.

¹¹ *Menyhárd Attila*: A know-how apportálhatósága. In: *Bacher Vilmos*: Emlékkönyv Lontai Endre egyetemi tanár tiszteletére. Budapest, 2005, p. 130.

val. A fent taglalt definíciós kísérletekből összegzésként megállapítható, hogy a know-how olyan műszaki megoldás, olyan információ, amely használati értékkel, vagyoni értékkel bír, és forgalomképes. A vagyoni értéket nyilvánvalóan a know-how felhasználása által elérhető versenyelőny, illetve az a költségmegtakarítás jelenti, amelyet a know-how felhasználója megtakarít azáltal, hogy készen kapja az ismeretet, annak kifejlesztésére nem kell erőforrásokat pazarolnia, és a titkosság biztosítja, hiszen egy közismert ismeretet nem lehet a piacon értékesíteni. Végezetül a magyar polgári törvénykönyv 1977. évi reformjával – a világon elsőként¹² – bevezetett legális fogalmat ismertettük, amely lényegi elemeiben megfelel a jelenlegi Ptk. szabályozásának is. E szerint „...a törvény védi azokat a szellemi alkotásokat, amelyekről külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak...”, illetve „...a személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is...”¹³ Jól látható, hogy a jogszabályi definíció során a jogalkotó – igen helyesen – nagymértékben támaszkodott a fent ismertetett definíciókísérletek eredményeire. Alapvető fogalmi elemként a felhasználhatóság és az ehhez kapcsolódó vagyoni érték jelenik meg, amely valóban a know-how két leglényegesebb és jellegadó fogalmi eleme, *Világhy Miklós* egyszerű, de pontos megfogalmazásában: „A know-how lényege áruvá vált műszaki-gazdasági ismeret.”¹⁴ Az idézett definíciós kísérletekből és azok nagy számából is látható, hogy a know-how pontos jogi definícióját megalkotni, egzakt módon körülírni szinte lehetetlen, azonban ha „találkozunk” vele, akkor minden további nélkül felismerjük.

1.3. A know-how mint titok, a know-how mint szellemi alkotás

A know-how jogi jellegére vonatkozóan sem teljesen egyértelmű a jogirodalmi álláspont, az irodalom egy része a know-how-t üzleti titokként tárgyalja, más része pedig szellemi alkotásként. Hasonlóképpen a jogalkotásban is megvan ez a különbség, az egyes országok másként kívánják szabályozni a know-how-t, bár megfigyelhető az elmozdulás tendenciája az üzleti titokként való szabályozás felé.

Az 1959-es polgári törvénykönyvben a know-how a VII. fejezetben, „a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok” alcím alatt került szabályozásra. Az 1959-es Ptk. 86. § (4) bekezdésének első mondata így hangzik: „A személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is.”¹⁵ Az 1977-es Ptk.-módosítást hatályba léptető és értelmező törvényerejű rendelet 4. § (1) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy ez a védelem a közkinccsé válásig áll fenn, feltételezve a megkez-

¹² *Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv*: Magyar polgári jog – Szerzői jog és iparjogvédelem. Eötvös József Kiadó, Budapest, 2012, p. 204.

¹³ A polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) 86. § (3)–(4) bekezdése.

¹⁴ *Világhy*: i. m. (9), p. 117.

¹⁵ 1959-es Ptk. 86. § (4) bekezdése.

dett vagy tervbe vett hasznosítást.¹⁶ A fentiek alapján első ránézésre azt mondhatjuk, hogy az 1959-es Ptk. a know-how-t szellemi alkotásnak tekintette. Ezzel szemben *Boytha György* a 2000. év második felében megjelent tanulmányában kijelenti, hogy a know-how nem szellemi alkotás, helyette a „szellemi termékek” gyűjtőfogalom alatt javasolja szabályozni a know-how-t és a szerzői jogi szomszédos jogokat.¹⁷ Hasonlóképpen *Bobrovsky Jenő* már 1995-ben megjelent tanulmánykötetében elutasítja a know-how szellemi alkotás voltát. *Bobrovsky* véleménye szerint a know-how felölel olyan ismereteket és tapasztalatokat is, amelyek mögött számos ember közös munkája húzódik meg, egymástól elválaszthatatlanul összefonva, ezért nem lehet a know-how esetében szerzőről beszélni, a know-how-k egy részénél az alkotót nem lehet individualizálni.¹⁸ Következésképpen a know-how üzleti titok körében való tárgyalását látja megfelelőnek. Ezzel szemben az 1959-es Ptk. kommentárjában *Zoltán Ödön* a know-how szellemi alkotás volta mellett foglal állást.¹⁹ A GK 52. sz. állásfoglalásában a legfőbb bírói fórum is a szellemi alkotások kategóriájába vonta a know-how-t.²⁰ Ehhez csatlakozva *Tattay Levente* szerint a know-how üzleti titokként való kezelése azért nem fogadható el, mert a know-how forgalomképes vagyoni jog, míg az üzleti titok forgalomképtelen személyiségi jog.²¹ Azonban a szellemi alkotások jogának fejlődésével, az új kihívásokra adandó szükségválaszokkal az eddig forgalomképtelennek tekintett személyiségi jogok is elkezdtek áruvá válni, áruként viselkedni, például a „celebrity rights”, „personal brand” és hasonló.²² *Tattay* érvként hozza fel a technológiaátadási rendeletben szereplő fogalommeghatározásokat is,²³ amely a szellemitulajdon-jogok (az angol nyelvű változatban: „intellectual property rights”) körébe vonja a szerzői jogok és az ipari tulajdon mellett a know-how-t és a szomszédos jogokat is.²⁴ Ez az érvelés nem igazán állja meg a helyét, tekintettel arra, hogy a szomszédos jogok között is vannak olyan intézmények, amelyek nem érik el az „alkotás” szintjét, gondoljunk csak a hangfelvétel- vagy az adatbázis-előállítókra. Másrészt a szellemi tulajdon és a szellemi alkotás kategóriái nem feleltethetők meg egymásnak, az üzleti titok azonban minden további nélkül lehet szellemi tulajdon.

¹⁶ A polgári törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1978. évi 2. törvényerejű rendelet 4. § (1) bekezdése.

¹⁷ *Boytha György*: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2. évf. 3. sz., 2000, p. 18.

¹⁸ *Bobrovsky Jenő*: Iparjogvédelem és csúcstechnika. Országos Találmányi Hivatal, Budapest, 1995, p. 134.

¹⁹ *Gellért György* (szerk.): A polgári törvénykönyv magyarázata. Complex Kiadó, Budapest, 2007. I. kötet, p. 323.

²⁰ A Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiumának GK 52. sz. állásfoglalása, BH 1990/1.

²¹ *Tattay Levente, Pintz György, Pogácsás Anett*: Szellemi alkotások joga. Szent István Társulat, Budapest, 2011, p. 363.

²² Érdekes jogi kísérlet zajlik a Guernsey Bailiffsgben [Csatorna-szigetek], ahol 2012-ben bevezették az ún. „image right”-ot, amelynek alapján a személyek lajstromba vétellel kizárólagos jogot szereznek a képmásuk, hangjuk és más egyedi jellemzőik kereskedelmi kiaknázására. L.: <http://ipo.guernseyregistry.com/article/103037/What-are-Image-Rights> (utolsó elérés időpontja: 2014. november 25.).

²³ 772/2004/EK rendelet: i. m. (7), 1. cikk (1) bekezdés g) pontja.

²⁴ *Tattay, Pintz, Pogácsás*: i. m. (21), p. 365.

A 2014. március 15. napján hatályba lépett polgári törvénykönyv az 1959-es Ptk.-val szemben a know-how-t az üzleti titok körében helyezi el. Az új Ptk.-ban a know-how a második könyv („Az ember, mint jogalany”) harmadik részében („Személyiségi jogok”), a 2:47. § alatt kerül szabályozásra. A szakasz címe: „Az üzleti titokhoz való jog. Know-how (védett ismeret)”, a know-how-ra vonatkozó (2) bekezdése a következőképpen hangzik: „Az üzleti titokkal azonos védelemben részesül az azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása (e törvény alkalmazásában: védett ismeret), ha a jóhíszeműség és tisztesség elvét sértő módon szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra. E védelemre nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki a védett ismerethez vagy az azt lényegében helyettesítő hasonló ismerethez a jogosulttól független fejlesztéssel vagy jogszerűen megszerzett termék vagy jogszerűen igénybevett szolgáltatás vizsgálata és elemzése útján jutott hozzá.”²⁵ A hivatkozott rendelkezések címéből és szövegezéséből kétféle értelmezési lehetőség adódik. Az első, hogy a know-how az üzleti titok egyik fajtája, a második pedig az, hogy a know-how az üzletititok-védelemhez hasonló oltalomban részesülő, de azzal nem azonos intézmény. A szakirodalom nagyobb része a know-how üzleti titokként való kezelését tartja helyesnek, ezzel megegyezően az újabb bírósági döntések is ezt az álláspontot tükrözik viszsza. A BDT 2010/2338.²⁶ sz. döntésben a Szegedi Ítélőtábla kimondja, hogy a know-how az üzleti titok speciális fajtája. Az üzleti titok egyes vélemények szerint szélesebb kört ölel fel, mint a know-how, a szellemi tulajdonon kívül eső információk, adatok is beletartoznak, úgy is mint elektronikus levelezések, az alkalmazottak munkaszerződésai stb. Más vélemények szerint ezek a magántitok szélesebb körébe tartoznak, mivel nem forgalomképesek, kereskedelmi értékkel nem rendelkeznek. Ez a megkülönböztetés a jelen kérdés szempontjából annyiban mindegy, hogy a know-how-t egyik sem veszi ki az üzleti titok köréből.

A know-how titokvédelem körébe utaltságán úgy tűnik nyugvópontra jutott a jogtudomány, a szakirodalom már korábban is az üzleti titokként való szabályozás mellett foglalt állást, ennek alapján a bírósági gyakorlat is elmozdult a titokvédelem irányába, és végül a jogalkotásban is követendővé vált. Így került az új polgári törvénykönyvben a know-how az üzletititok-védelem körébe. A know-how üzleti titokként való szabályozása megállja a helyét, tekintettel arra, hogy a know-how-n soha nem állhat fenn olyan jellegű kizárólagos jog, ami a szellemi alkotásoknak fontos tulajdonsága. A know-how oltalma csakis korlátozott kizárólagos jogként képzelhető el, tekintettel arra, hogy a jogosultnak a know-how-ját titokban kell tartania, és az így időben nem korlátozott. A titkosságból fakadóan nem érvényesül a „szerződési elv” sem, amely a szabadalmak esetén a találmány, a titok felfedéséért cserébe adja a jogosult számára a kizárólagos (de időben korlátozott) jogot. A know-how korlátlan kizárólagos joggal való védelme átesne a ló túlsó oldalára, a jogosultat indokolatlan-

²⁵ Ptk. 2:47. § (4). bekezdése.

²⁶ Megjelenet: Bírósági Döntések Tára. 2010, 10. sz., 159. számú döntés.

nul túlzóan védené, ezért helyes a know-how korlátozott kizárólagos jogként, az üzleti titok körében való védelme.

2. A KNOW-HOW-OLTALOM GYAKORLATI HASZNA, TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS, JOGÖSSZEHASONLÍTÁS

2.1. A know-how-oltalom gyakorlati haszna és szükségessége

Manapság sokat emlegetett fogalom a tudásalapú társadalom és a tudásalapú gazdaság. Ezek azonban nem új fogalmak, az ember alapvetően tudásalapú, az emberi faj az evolúciós-történelmi fejlődés folytán, a tudása révén vált képessé környezetének befolyásolására. Az emberek csoportos együttélése során kialakult társadalmak is alapvetően tudásalapúak, a közös célok elérése a meglévő és az újonnan felismert tudás megosztásával került mindig közelebb. A felhalmozott tudás révén az emberiség nemcsak védekezni vált képessé a természetes környezetével szemben, hanem azt befolyásolni is megtanulta, a saját hasznára fordította, megtanulta a saját érdekeinek megfelelően kiaknázni. Az emberiség fejlődésének és bizonyos fokig a fennmaradásának egyik feltétele mindig a tudás megosztása volt. A történelmi fejlődés az emberiség nagy közös halmazából kialakított részközösségeket, amelyeken belül további kisebb közösségek jöttek létre. E fejlődés végére eljutottunk oda, hogy nemzetek, államok és az államokon belül gazdasági társaságok jöttek létre, amelyek szükségképpen versenyeznek egymással a vezető szerepért, de legalábbis azért, hogy a többiek elé kerüljenek a piaci versenyben. Ebben a helyzetben a tudás megosztása már nem a túlélés feltétele, sőt az a tudás, ami a többiekkel szemben előnyt jelent, felértékelődik, és sokkal inkább a védelemre, illetőleg a piacilag is kiaknázható és védett tudásátadásra helyeződik a hangsúly. A tudásátadás napjainkban is ugyanolyan fontos, mint a történelem folyamán bármikor, azonban az átadó megfelelő jogi védelméről és ellentételezéséről gondoskodni kell, hogy az átadásra és a tudás megosztására ösztönözzük az újító személyeket, hogy ezáltal is közelebb kerülhessünk közös céljainkhoz.

Az innováció a tartós és válságálló fejlődés és a gazdasági versenyképesség egyik biztosítója. *Robert M. Solow* megállapítása szerint a gazdasági növekedés három tényezője a megtakarítási ráta, a népességnövekedés és a technológiai haladás, amelyek képesek növelni a kibocsátást. A modell szerint rövid távon bármely tényező javulásával növekedés érhető el, azonban a három tényező közül csak a technológiai haladás (az innováció) képes tartósan fenntartható növekedést generálni.²⁷ A vállalkozások, egyének akkor hajlandók fogyasztásukat csökkenteni (elhalasztani) és a rendelkezésre álló erőforrásaikat befektetni, ha a befektetés megtérülése garantáltnak látszik számukra. A szellemi tulajdon jogi védel-

²⁷ *M. Robert Solow: A Contribution to the Theory of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 70. évf. 1. sz., 1956: http://faculty.smu.edu/tosang/pdf/Solow_1956.pdf (utolsó elérés időpontja: 2014. november 29.).*

me az innovációs befektetés megtérülésének a garanciája és így az innováció hajtómotorja. A szellemi tulajdon védelemrendszerének szabályai ezen túl erősítik a versenyt, sőt, egyes vélemények szerint az áruk differenciálásában is szerepet játszanak. Ezen elképzelés szerint ha nem lenne szellemitulajdon-védelem, a verseny csupán árversennyé redukálódhatna.²⁸ Az üzleti titok/know-how megfelelő védelme az iparjogvédelem körén belül is kiemelkedő fontosságú a vállalkozások számára. Az iparjogvédelmi oltalmak körében az üzleti titoknak a vonzereje abban rejlik, hogy nem kapcsolódik hozzá hosszú és bonyolult engedélyezési eljárás, és időben nem meghatározott védelmet nyújt jogosultja számára. Annyiban hátrányos azonban, hogy a védelem korlátozott, tehát nem terjed ki a független kifejlesztésre, a mérnöki visszafejtésre és a jóhiszeműen szerző harmadik személyekre sem, illetve a jogérvényesítés és a bizonyítás általában nehezebb, mint egy lajstromozott oltalom esetében. Abban az esetben előnyös tehát az üzletititok-védelemhez, az információ titokban tartásához fordulni, ha az oltalmazni kívánt információ valamely oknál fogva nem képezheti nevesített iparjogvédelmi oltalom tárgyát, vagy ha az információ elvileg bármilyen hosszú ideig titokban tartható, illetve ha az információ egy gyártási folyamat vagy egy ennek során felhasználható valamilyen előnyös megoldás, nem pedig termék, amely esetleg a visszafejtés veszélyének lenne kitéve.

Az Európai Bizottság számára készített tanulmány szerint az elmúlt tíz évben minden ötödik gazdasági társaság üzleti titkát legalább egyszer megpróbálták jogtalanul megszerzeni.²⁹ Ugyanezen tanulmány szerint a vállalkozások úgy értékelik, hogy a jogtalan eltulajdonítás valószínűsége az elmúlt években növekedett.³⁰ A bitorlás következtében a vállalkozások profitszökkenést szenvednek el, amely részben az eladások csökkenésével, részben pedig a vizsgálatra és a jogi eljárásra fordított költségek növekedésével magyarázható. Ennek eredményeként a bitorlással érintett vállalatok veszítenek a piaci pozíciójukból, és hátramaradnak a versenyben. Különösen fontos az üzleti titok védelme a kis- és középvállalkozások esetében, amelyeknek nincsenek meg a pénzügyi és szakmai feltételeik egy nagyobb iparjogvédelmi portfólió fenntartására és menedzselésére, ezért általában a titokvédelem eszközeivel próbálják védeni a tulajdonukban álló szellemi javakat. További hátrány a kis- és középvállalkozások számára az eltérő nemzeti szabályozás, amely hátráltatja a technológiatranszfert a belső piacon a kis- és középvállalkozások között, tekintettel arra, hogy az ilyen vállalkozásoknak nincsenek meg a szükséges erőforrásaik a váltakozó szabályozás nyomon követésére. *David S. Almeling* tanulmányából hat szempontot emelünk ki, amelyek azt mu-

²⁸ L.: Az ENSZ Gazdasági Bizottságának Innovation and Intellectual Property című ajánlása, p. 14: <http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/ceci/publications/kbd4.pdf> (utolsó elérés időpontja: 2015. január 21.).

²⁹ A Baker & McKenzie által az Európai Bizottság számára készített előkészítő- és hatástanulmány (a továbbiakban: előkészítő tanulmány I.) elérhető a http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf címen, p. 13. (utolsó elérés időpontja: 2015. január 21.).

³⁰ Uo.

tatják, hogy az üzleti titok védelme az elkövetkező években egyre fontosabb lesz.³¹ Elsőként a technológiai fejlődést említi, amely napjainkban sokkal könnyebb teszi az üzleti titkok jogtalan eltulajdonítását, mint bármikor korábban. Erre a növekvő kockázatra tekintettel új szabályozás, illetve a jelenlegi szabályok újragondolása szükségessé válhat. Második okként a munka világában bekövetkező változásokat említi, a munkavállalók már nem életpályaszerűen választanak maguknak munkahelyet, növekszik a mobilitás a munkaerő-piacon. A munkavállalók általában természetesnek veszik, hogy a korábbi munkáltatójuk üzleti titkait „továbbvigyék” a következő munkáltatójukhoz. A legtöbb üzlettitoksértést a volt és jelenlegi munkavállalók követik el a munkáltatóik terhére. Erre a tendenciára is figyelemmel kell lenni a szabályozás megalkotása során. Harmadikként a szellemi tulajdon növekvő gazdasági értékét és szerepét taglaló gazdasági érveket hozza fel. Negyedik érveként a jogi szabályozás megtörtént uniformizálását említi,³² amely nyilvánvalóan hozzájárult az üzleti titokkal kapcsolatos jogviták számának növekedéséhez és azok eredményes befejezéséhez. Ötödször az üzleti titok definíciójának rugalmasságával érvel, ami lehetővé teszi a szellemi tulajdonjogok széles skálájának üzlettitok-védelem alá vonását. Hatodik okként pedig a nemzetközi fenyegetés növekedését, elsősorban az ipari kémkedés veszélyeit és egyre fokozódó volumenét említi. Ezek az okok jól alátámasztják, hogy miért szükséges a know-how védelmét a belső, nemzeti és a közösségi szinten is az új trendek figyelembevételével, jogszabályokkal rendezni.

2.2. Történeti áttekintés

A know-how-ra vonatkozó elméletek közül kettő emelendő ki, az első az ún. absztrakciós elmélet,³³ amely szerint a know-how a legszélesebb körű fogalom, és minden forgalomképes műszaki megoldást ennek körébe kell vonni, függetlenül attól, hogy esetleg más, nevesített oltalmi formában részesül-e vagy sem. A másik jelentős elmélet az ún. maradékelmélet, amely szerint nem tekintendő know-how-nak az a műszaki megoldás, amely nevesített oltalmi formában részesül.³⁴ Talán – annak ellenére, hogy a másik nagy elmélet, a maradékelmélet is igazolható³⁵ – az absztrakciós elmélet áll közelebb a valósághoz, éppen azért, mert a szellemi alkotások legszélesebb védelmi formája a titokban tartás. *Lontai Endre* nagyszerű hasonlatával élve a know-how-ra úgy gondolhatunk, mint a szellemi alkotások széles

³¹ S. David Almeling: Seven Reasons Why Trade Secrets Are Increasingly Important. Berkeley Technological Law Journal, 2012, 2. sz. (A tanulmány szerzője amerikai oktató és ügyvéd, erre tekintettel a tanulmányból csak az európai viszonyokra is vonatkoztatható elemeket említjük.)

³² Almeling itt az Amerikai Egyesült Államokban elfogadott Uniform Trade Secrets Actre gondol, azonban ez az érv megállja helyét európai vonatkozásban is. Az Európai Bizottság által 2013-ban előterjesztett és még elfogadásra váró irányelvjavaslatnak vélhetően hasonló hatása lesz.

³³ *Világhy*: i. m. (9), p. 116.

³⁴ *Csécsey György*: Iparjogvédelem. Novotni Alapítvány, Miskolc, 1997, p. 112.

³⁵ Bobrovsky szerint például mindkettő igaz, csak az oltalom különböző időpontjaiban. L. erre vonatkozólag: *Bobrovsky*: i. m. (18), p. 133.

tengerére, amelyből a későbbi fejlődés során emelkednek ki, mintegy szigetként, az egyes alkotásfajták védelmét szolgáló nevesített, és rendszerint erősebb jogi védelmet biztosító oltalmi fajták.³⁶ A szellemi alkotások jogának történetileg elsőként kialakult és legkézenfekvőbb oltalmi formája a titokban tartás. Az ókori és a középkori társadalmakban a szellemi alkotások joga még kezdeményeiben sem létezett.³⁷ Ilyenformán az alkotók részére nem állt nyitva egy államilag elismert, lajstromozott és állami közreműködéssel kikényszeríthető oltalmi forma, mint amilyen a szabadalmi vagy a védjegyoltalom, kénytelenek voltak tehát a versenyelőnyüket jelentő tudást, ha úgy tetszik a know-how-jukat titokban tartani. A találmányok megőrzésének kizárólagos módszere a titokvédelem volt, amelyre történelmi példák sokaságát lehet felhozni.³⁸ A titokban tartás mellett a középkorban megjelent egy új jogi forma is, a privilégiumok rendszere. A király vagy a hűbérúr monopóliumot adhatott egy-egy adott új termékre, találmányra. Ez a lehetőség a szabadalmi rendszer előképének tekinthető annyiban, hogy a szabadalmak lényege is a monopolhelyzet állami elismerése. A szellemi alkotások jogának valódi fejlődése az ipari forradalommal párhuzamosan indul meg, az áruterelés elsődlegessé válásával és a tőkés berendezkedés megjelenésével egyidejűleg. A jogfejlődést segítette a kereskedelem fellendülése, a világkereskedelem kialakulása, vagy inkább ezáltal vált a jogi szabályozottság társadalmi igénnyé, különösen a világkereskedelemben aktívan részt vevő államokban.³⁹ Ezt alátámasztja, hogy a világ első szabadalmi törvényét is egy ilyen államban hozták, a Velencei Dekrétumot 1474-ben fogadta el a város-állam szenátusa, amelynek mintája a korábban említett privilégiumadományozási gyakorlat volt.⁴⁰ A dekrétum értelmében a város hivatalánál bejelentett új találmányokra tíz évig kizárólagos jogot kapott a bejelentő, amelynek lejártával a találmánya közkinccsé vált. A bejelentő jogát megsértőket 100 dukát kártérítés megfizetésére kötelezték, és a jogsértő dolgot megsemmisítették.⁴¹ A dekrétum jelentősége az, hogy egy előre meghirdetett szabályrendszer alapján mindenki számára nyitva álló lehetőséget teremtett a korábbi diszkrecionális jogkörön alapuló gyakorlattal szemben. A nagy ugrást azonban mégis az ipari forradalom által hozott változások igényelték. A technika fejlődésével, az új felfedezések „mindennaposá” válásával a jogalkotók is felismerték, hogy a terület jogi szabályozása elkerülhetetlen. Még a francia forradalom köztudott privilégiumellenessége is eljutott másfél év leforgása alatt oda, hogy a feltalálói privilégiumok eltörlése jelentősen hátráltatja az ország fejlődését,

³⁶ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (12), p. 204.

³⁷ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (12), p. 13. Annak ellenére, hogy lokálisan megjelenhettek a szellemi alkotások jogának kezdetleges formái. L. *Bobrovsky*: i. m. (18), 1995, p. 19.

³⁸ Pl. a kínai selyem vagy Böttger porcelánja, amelyet a szász fejedelem katonákkal őriztetett, stb.

³⁹ Így különösen fontossá válik a levantei és a Hanza-államokban, majd később a felfedezések korában a gyarmatosító államokban.

⁴⁰ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (12), p. 20.

⁴¹ *Bobrovsky*: i. m. (18), p. 24.

és a világpolitikai elsőségért folyó versenyben is lemaradást jelent.⁴² A 19. század elejétől több európai ország ráébredt a szabályozás szükségességére, és főként francia mintára megalkotta saját szabadalmi törvényeit. A 20. század elején a technikai fejlődés és a piacgazdaság fejlődése elkezdte igényelni a további iparjogvédelmi jogintézmények szabályozását is, így megjelent a védjegyoltalom, az ipariminta-oltalom és az üzlettitok-védelem is – a világon elsőként az 1909. évi német versenytörvény rendelkezett az üzleti titok oltalmáról⁴³ –, amelyek a piaci áru egyéb, versenyelőnyt jelentő szellemiérték-komponenseit is védik. A védjegyjogi és az egyéb iparjogvédelmi jogszabályok jellemzően a 20. század közepéig megjelentek, sőt Magyarországon már 1923-ban törvény rendelkezett az üzleti titok oltalmáról is,⁴⁴ a know-how védelme azonban még ekkor sem jelent meg jogszabályi szinten. A világon elsőként a magyar jogalkotás emelte törvényi szintre a know-how védelmét, annak ellenére, hogy magát a *know-how* kifejezést nem használta.⁴⁵ A know-how védelmét az 1959-es Ptk. 1977. évi módosításával vezették be, az 1959-es Ptk. 86. § (3)–(4) bekezdése szerint „...a törvény védi azokat a szellemi alkotásokat, amelyekről külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak...”, illetve „...a személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is...”⁴⁶ Napjainkra a legtöbb ország jogrendszere tartalmaz már a know-how-ra vonatkozó szabályokat, hol a civiljogi kódexbe ötvözve, mint hazánkban, hol a versenyjogi szabályozásban. A common law rendszerű országokban a know-how védelmét elsősorban a bizalmi viszonyokra vonatkozó esetek alapján („breach of contract”, „breach of confidence”) kezelik.

2.3. Jogösszehasonlítás

Az üzleti titok/know-how oltalma meglehetősen különböző alapokon nyugszik a különböző államokban. Természetesen különbözik az angolszász és a kontinentális jogrendszerekben, azonban még az egy jogcsaládba tartozó államokban is viszonylag jelentős különbségeket találhatunk. Az Egyesült Királyságban és Írországon nincs törvényi szabályozás (ún. „statutory law”), helyette a bizalmi jogviszonyokra vonatkozó esetjog alapján ítélik

⁴² A francia nemzetgyűlés 1789. augusztusában az összes privilégiumot eltörölte, azonban már 1790 nyarán felismerik a tévedést, és 1791-ben elfogadják a francia szabadalmi törvényeket, amelyek a találmányra „privilégiumot” adnak a feltalálónak. L. *Bobrovsky*: i. m. (18), p. 28.

⁴³ *Bobrovsky Jenő*: Rejtélyek és fortélyok. Hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Ptk. Javaslat kapcsán. Polgári Jogi Kodifikáció, 8. évf. 4. sz., 2006, p. 24.

⁴⁴ L. a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikk 15. §. Azonban ennek megfeleltethetősége a know-how-val mint ismerettitokkal további elemzést igényelne.

⁴⁵ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (12), p. 204.

⁴⁶ A polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 86. § (3)–(4) bekezdése. Lontai szerint az 1959-es Ptk. a hivatkozott rendelkezéssel csak „elvileg rögzítette a know-how védelmét”, illetve „elsősorban a know-how fogalmát határozza meg, a jogi védelmet csupán deklarálja”. L.: *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (12), p. 204–205. Azonban ez egyáltalán nem lekicsinylendő újítás, hiszen erre a „deklarációra” építve a bírói gyakorlat meglehetősen jól működő védelmi rendszert épített fel.

meg az egyes eseteket. Ezzel szemben a szintén precedensjogi rendszerű Amerikai Egyesült Államok jogában az államok legtöbbször elfogadta a Uniform Trade Secrets Actet (a továbbiakban: UTSA), ezzel az üzleti titok védelmét jogszabályi szintre emelték. Azok az államok,⁴⁷ amelyek nem vezették be a jogrendszerükbe az UTSA-t, továbbra is esetjogi alapon ítélik meg az egyes eseteket. A kontinentális jogrendszerekben a szabályozás jogrendszerbeli elhelyezésében láthatunk különbségeket. Az államok többségében az üzleti titokra vonatkozó szabályok a polgári jog körében nyernek elhelyezést, az iparjogvédelmi, illetve a szellemi tulajdonra vonatkozó szabályok között. Külön üzleti titokra vonatkozó törvénnyel az Európai Unió tagállamai közül csak Svédország rendelkezik.⁴⁸ Gyakori emellett a versenyjogi szabályok közötti elhelyezés is, ebben az esetben általában a tisztességtelen piaci gyakorlat generálklauzuláján alapul az oltalom. Hollandia és Luxemburg kártérítési jogi alapon részesíti oltalomban a know-how-t, míg Máltán az oltalom egyedüli lehetséges formája az egyéni szerződés.⁴⁹ Az Európai Uniót kívül Svájc és Japán jogrendszere a versenyjogi szabályok között biztosít védelmet az üzleti titoknak, ahol a tisztességtelen piaci magatartás miatt lehet fellépni a jogsértővel szemben.⁵⁰ Az államok többségében a know-how oltalmát a büntetőjog eszközeivel is próbálják biztosítani, általában az üzleti titok megsértése a büntetőjogi tényállás, amelyet szabadságvesztéssel és/vagy pénzbüntetéssel büntetnek.⁵¹ Az egyes államok jogában megjelenő különböző oltalmi formákkal a későbbiekben foglalkozunk részletesebben.

3. A HATÁLYOS MAGYAR JOG

Amint arra a tanulmány első részében már rámutattunk a magyar jogrendszer a know-how kérdéskörében a titokminősítés mellett foglal állást. Az 1959-es Ptk.-ban a know-how a szellemi alkotások egyik fajtája volt, a Ptk.-ban nevesítetten maga a polgári törvénykönyv biztosította oltalmát. Az új polgári törvénykönyvben az üzleti titok a nevesített személyiségi jogok közé tartozik, a 2:46. § (1) bekezdése szerint „a magántitok védelme kiterjed különösen a levéltitok, a hivatásbeli titok és az üzleti titok oltalmára”.⁵² E megfogalmazás értelmében az üzleti titok a magántitok egyik fajtája. A következő szakaszban a törvényalkotó meghatározza az üzleti titok fogalmát is, miszerint „üzleti titok a gazdasági tevékenységhez

⁴⁷ Massachusetts és New York állam még nem fogadta el az UTSA-t: <http://www.uniformlaws.org/LegislativeMap.aspx?title=Trade%20Secrets%20Act> (letöltés: 2014. november 15.). A hivatkozott térkép North Carolina államot is úgy tünteti fel, mint amely nem vezette be az UTSA-t, mivel az állam nem az uniformizált törvényt vette át, hanem egy saját törvényt alkotott. North Carolina állam üzleti titokra vonatkozó törvénye azonban lényegében megegyezik az UTSA-val.

⁴⁸ Lag (1990:409) om skydd för företagshemligheter.

⁴⁹ Előkészítő tanulmány I, p. 20.

⁵⁰ Előkészítő tanulmány I, p. 21.

⁵¹ L. pl.: a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 418. §, a német büntető törvénykönyv (StGB.) 204. § stb.

⁵² A Ptk. 2:46. § (1) bekezdése.

kapcsolódó minden nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek illetéktelenek által történő megszerzése, hasznosítása, másokkal való közlése vagy nyilvánosságra hozatala a jogosult jogos pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekét sértené vagy veszélyeztetné, feltéve, hogy a titok megőrzésével kapcsolatban a vele jogszerűen rendelkező jogosultat felróhatóság nem terheli.⁵³ A következő bekezdésben pedig a know-how fogalmát rögzíti a jogalkotó. A törvényi definíció szerint a know-how „azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása”, amely az üzleti titokkal azonos védelemben részesül.⁵⁴ A know-how oltalma a Ptk.-ban tehát a személyiségi jogok és a titokvédelem által valósul meg.

A magyar jogalkotó láthatólag nagyban épített a TRIPS-megállapodás által kimunkált fogalomra. A TRIPS-megállapodás 39. cikke a következőképpen definiálja a know-how-t, amelyet a minél szélesebb használhatóság érdekében „nyilvánosságra nem hozott adatnak”⁵⁵ (az eredeti angol nyelvű szövegben: „undisclosed information”) nevez: „információ, amely titkos abban az értelemben, hogy mint egységes egész vagy elemei bármely megjelenése és összeállítása általánosan nem ismert, vagy könnyen nem ismerhető meg az olyan körökben mozgó személyek számára, akik rendes körülmények között az említett információval foglalkoznak; kereskedelmi értékkel rendelkezik, mivel titkos; és titokban tartása érdekében az adatok felett ellenőrzés gyakorlására feljogosított személy a körülményekhez képest ésszerű lépést tett”⁵⁶

A „titok” fogalma a TRIPS-megállapodásban is tetten érhetően, de a Ptk.-ban kifejezetten kettéválik úgynevezett tény- és adattitokra, illetve „ismerettitokra”, ez utóbbi maga a know-how, a Ptk.-ban igen találó megnevezéssel az ún. „védett ismeret”. Az új polgári törvénykönyv kodifikációja során készített szakértői javaslatban⁵⁷ (a továbbiakban: szakértői javaslat) ez a különbség még szembetűnőbb volt, az üzleti titkot mint tény- és adattitkot, a személyiségi jogok között, a magántitokhoz való jog című szakasz alatt tárgyalta, míg a know-how-t mint ismerettitkot, a Szerzői jog és iparjogvédelem című, különálló részben.⁵⁸

⁵³ A Ptk. 2:47. § (1) bekezdése.

⁵⁴ A Ptk. 2:47. § (2) bekezdése.

⁵⁵ A megnevezés félrevezető, hiszen a vagyoni forgalomban értéktelen az az információ, ismeret, amelyet a titok jogosultja senkivel sem közöl. Helyesebb lenne a „zártkörűen nyilvánosságra hozott adat” vagy a „meghatározott feltételekkel nyilvánosságra hozott adat”.

⁵⁶ 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről 1. C) melléklet 39. cikk 2. pont.

⁵⁷ *Vékás Lajos* (szerk.): *Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*. Complex Kiadó, Budapest, 2008.

⁵⁸ Az üzleti titokra vonatkozó szabályokat I. a szakértői javaslat 2:116. §-ban, míg a know-how-ra vonatkozó szabályokat I. a szakértői javaslat 2:420–2:423. § Ezt az elkülönítést javasolja Boytha György is, I.: *Boytha György: Reflexiók Dr. Bobrovsky Jenő: „Rejtélyek és fortélyok” című tanulmányához*. Polgári Jogi Kodifikáció, 8. évf. 5. sz., 2006, p. 18.

A szakértői javaslat a vagyoni forgalom szempontjait figyelembe véve emelte ki a know-how-t az üzleti titok köréből, a tény- és adattitok és az ismerettitok közötti különbséget figyelembe véve. A tény- és adattitok ugyanis önállóan nem része a vagyoni forgalomnak, annál jobban kapcsolódik a titokjogosulthoz,⁵⁹ míg az ismerettitok, hasznosíthatóságából következően, önállóan is része a vagyoni forgalomnak. A Ptk. és a TRIPS titokfogalma sem az abszolút értelemben vett titkosságot követeli meg, hanem csupán a relatív titkosságot. Relatív titkosság alatt azt értjük, hogy a titok tárgyának nem kell feltétlenül a titokjogosult birtokában lennie, elegendő az is, ha az ismeret nem közismert vagy az is, ha a tények ugyan közismertek, de azok összeállítása nem közismert vagy nem könnyen hozzáférhető az érintett gazdasági tevékenységet végzők számára.⁶⁰ A relatív titkosságból következően a know-how oltalmának fogalmi kivétele a független fejlesztés és a mérnöki visszafejtés, amely egy kizárólagos védelmet élvező szabadalom esetében jogsértésnek minősülne. A relatív titkosság adja a know-how vagyoni értékét, forgalomképességének első feltételét, a vagyoni forgalomban egy ésszerűen eljáró fél abban az esetben hajlandó ellenértéket fizetni meghatározott ismeretekért, ha azok számára nem ismertek, vagy ha ismertek is, összeállításuk, speciális szempontok szerinti csoportosításuk olyan mértékű munkaráfordítást igényel, hogy számára előnyösebb az ismereteket készen megszerezni, mint azokat saját magának kifejleszteni, rendszerezni.⁶¹ A forgalomképesség másik feltétele a meghatározhatóság, az azonosításra alkalmas módon való rögzítettség, amelyet a bírói gyakorlat követelt meg a know-how apportálása kapcsán,⁶² és amely az új Ptk. fogalom meghatározásába is beépült.⁶³ Az oltalom feltétele a Ptk.-ban, hogy a titok jogosultja eleget tegyen a titok megőrzésére vonatkozó kötelezettségének. Ez lényegében megegyezik a TRIPS-szabállyal, a magyar jog az általános felrőhatósági mércével próbálja meg kifejezni a TRIPS-megállapodás „ésszerű lépések” megtételére („... has been subject to reasonable steps ... to keep it secret”⁶⁴) vonatkozó kötelezettségét. A „reasonability” a magyar jog tipikus magatartáshoz igazított felrőhatósági mércéje megfelelőjének tekinthető.⁶⁵ A know-how eredeti jogosultja az azt kifejlesztő személy. Nem állítható azonban teljes bizonyossággal, hogy a know-how eredeti jogosultja csak természetes személy lehet, elképzelhető ugyanis, hogy a know-how létrejötte több személy együttműködésének az eredménye, ahol az egyéni hozzájárulás nem köny-

⁵⁹ A tény- és adattitok vagyoni forgalma is elképzelhető, azonban általában a jogosult vállalat felvásárlásával vagy meghatározott üzleti tevékenység átruházásával együtt történik.

⁶⁰ Vékás Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Complex Kiadó, Budapest, 2013, p. 60.

⁶¹ L. BH 1992/257.

⁶² L. A legfelsőbb bíróság 52. számú gazdasági kollégiumi állásfoglalása.

⁶³ Az azonosításra alkalmas módon való rögzítettség követelményét Faludi Gábor javasolta az új polgári törvénykönyv kodifikációja során. L.: Faludi Gábor: Megjegyzések az új Ptk. tervezet know-how-ra vonatkozó szabályaihoz. Polgári Jogi Kodifikáció, 8. évf. 5. sz., 2006, p. 30.

⁶⁴ TRIPS-megállapodás 39. cikk.

⁶⁵ Faludi Gábor, Lukácsi Péter (szerk.): A Védjegy törvény magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014, p. 678.

nyen állapítható meg, a szervezet viszont, amelyben az ismeret létrejött, igen.⁶⁶ Ha több személy fejleszti ki az ismeretet, akkor közöttük jogközösség keletkezik, jogviszonyukra a közös tulajdon szabályait kell alkalmazni.⁶⁷ A munkaviszonyban vagy egyéb foglalkoztatási jogviszonyban létrehozott know-how jogosultja a munkáltató a szolgálati találmányokra vonatkozó szabályozás analógiája útján.⁶⁸ A következőkben a know-how jogi védelmét a hatályos magyar jogban biztosító jogszabályi rendelkezéseket, illetve jogintézményeket vesszük sorra.

3.1. Az oltalom formái a kontraktuális viszonyokban

A know-how vagyoni forgalom tárgya lehet, mivel *per definitionem* vagyoni értéke van. A know-how oltalmának terjedelmét az egyes átruházásra irányuló szerződések különös szerződési feltételeiben maguk a szerződő felek határozhatják meg, feltéve, hogy a szerződési szabályok a Ptk. vonatkozó szabályaival harmonizálnak.⁶⁹ A Ptk.-ban a know-how-t az üzlettitok-védelem által, a személyiségi jogok körében szabályozzák. Ebből következően a know-how hasznosítására irányuló szerződések jogalapja a jogosult hozzájárulása [Ptk. 2:42. § (3) bekezdés], illetőleg a jognyilatkozatok (Ptk. 6:4–6:10. §) és a szerződési szabadság (Ptk. 6:59. §) szabályaiból következik. A Ptk. a személyiségi jogok általános szabályai között mondja ki, hogy „nem sért személyiségi jogot az a magatartás, amelyhez az érintett hozzájárult”.⁷⁰ A hasznosításba vevő tehát ennek a hozzájárulásnak a birtokában nem sérti a polgári törvénykönyv rendelkezéseit. Ettől a jogügylettől el kell választani a hozzájárulás ellenérték fejében történő megadását jogi keretbe foglaló szerződést, amely a szerződési szabadság szabálya alapján köthető meg. A hatályos Ptk. know-how-definíciójának egyik eleme az azonosításra alkalmas módon való rögzítettség. Ennek következtében a know-how-transzfert szolgáló szerződéseknél elválik az elkötelező ügylet (adásvétel, csere vagy a hasznosítási engedély ellenérték fejében történő megadása) és a teljesítő ügylet, ami a dologi jogi jogváltozást eredményezi. Nem lajstromozott jogok, így a know-how esetén is az engedményezéssel következik be a jogváltozás. Az azonosításra alkalmas módon rögzített know-how tényleges átadása (a tervdokumentáció vagy a leírás átadása) csak egy a szerződéses kötelezettségek közül, amely azonban dologi jogi változást nem eredményez. A fentiekben részletezett elválasztás a gyakorlatban természetesen nem feltétlenül jelenik meg, így az ügyletek a gyakorlatban jellemzően összeolvadnak. A know-how-transzfert öt

⁶⁶ Faludi, Lukácsi: i. m. (65), p. 685.

⁶⁷ Faludi, Lukácsi: i. m. (65), p. 685.

⁶⁸ L.: az 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról 10. § (1) bekezdése. Megjegyzendő, hogy a szakértői javaslatban ezt a know-how esetében külön rögzítette a normaszöveg. L. szakértői javaslat 2:421. § (1) bekezdésének második mondata.

⁶⁹ Így például a hasznosítási szerződés megkötésekor a hasznosításba adónak figyelnie kell arra, hogy megfelelő titokkikötésekkel éljen, és ezáltal biztosítsa know-how-jának a titokban maradását, ennek elmaradása esetén a know-how kikerülhet az oltalom alól.

⁷⁰ Ptk. 2:42. § (3) bekezdése.

szertődési konstrukció valósíthatja meg, a know-how-átruházási szertődés, a know-how-csereszertődés, a know-how apportálása, a know-how-licenciaszertődés, végül a franchise-szertődés.⁷¹

3.2. A know-how-átruházási szertődés és a know-how-csereszertődés⁷²

A magyar jogalkalmazásban nem tisztultak le teljes mértékben a know-how-átruházási szertődések jellemző sajátosságai, a jogirodalom inkább az elterjedtebb és gazdaságilag jelentősebb licenciaszertődések és az apport szabályainak kimunkálását tűzte zászlajára. A know-how-átruházási szertődések esetében a know-how alkotója magát a know-how-hoz kapcsolódó vagyoni értékű jogot, a hasznosítási jogot ruházza át, beleértve természetesen a hasznosítás engedélyezésére való jogot is, szemben a licenciaszertődésekkel, amelyek esetében az alkotó csupán a hasznosítási jog gyakorlására biztosít engedélyt a jogszertőnek. Természetesen a licenciaszertődés esetében is lehetőség van arra, hogy a licenciatvevő számára a hasznosítás engedélyezésére való jogot is adjunk (allicencia adása), azonban a know-how feletti rendelkezési jog mindvégig az alkotónál marad, még a legteljesebb kizárólagos licencia adása esetén is, ez a jellegadó különbség a két szertődéstípus között. Az átruházási szertődés alapján az átadó köteles a jogszertőt olyan helyzetbe hozni, hogy a know-how-t ténylegesen uralni tudja, a szertődés alapján a vagyoni jogok teljessége átszáll a vevőre. Csécsy György álláspontja szerint a know-how-átruházási szertődésnek nagyobb létjogosultsága van, mint a licenciatnak, ugyanis véleménye szerint „a know-how szertődés esetén nem jogok átengedéséről van szó, hanem oltalmi jogokkal nem védett műszaki, gazdasági, szervezési stb. ismeretek átadásáról”.⁷³ E sorok szerzője szerint ez az álláspont nem állja meg a helyét, hiszen a know-how-szertődés lényege az ismeretben rejlő vagyoni potenciál kiaknázása, amelynek érdekében a jogszertőnek csak a megfelelően biztosított hasznosítás jogára van igénye, a rendelkezés jogáról általában lemond.⁷⁴ Ezt támasztja alá egyébként a szertődési gyakorlat is, a technológiatranszferre irányuló szertődések között a licenciaszertődések sokkal nagyobb arányban vannak jelen, mint az átruházási szertődések. A know-how-átruházási szertődés esetében az átadó a know-how-hoz kapcsolódó vagyoni értékű jogok teljességét átruházza a jogszertőre, aki ezután sajátjaként rendelkezik azokkal. Ugyan a Ptk. már a dologtól különböző más tárgyra (jog, követelés) is engedi a tulajdonátruházó szertődés megkötését,⁷⁵ a következőkben mégis kiemelünk a know-how-átruházási szertődés sajátosságai közül néhány jellemző kérdést. Természetesen a

⁷¹ Görög Márta: A know-how jogi védelmének alapvető kérdései. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, p. 105.

⁷² A két szertődéstípus hasonlósága miatt összevontan tárgyaljuk őket.

⁷³ Csécsy György: A know-how szertődések minősítéséről. *Gazdaság és Jog*, 2004, 2. sz., p. 12.

⁷⁴ Ettől eltérő állásponton: *Petkó Mihály: Szertődések a szellemi alkotások szolgálatában*. Debrecen, szerzői kiadás, 2012, p. 162.

⁷⁵ Ptk. 6:215. § (3) bekezdése.

know-how-átruházási szerződésre is igazak a bevezetőben írtak, a jogváltozáshoz szükséges az érvényes jogcím és maga a jogátruházás (engedményezés). A jogátruházásra irányuló, elkötelező szerződés érvényessége nincs alakisághoz kötve, a jogátruházási, teljesítő szerződésé viszont írásos alakot követel meg.⁷⁶ Kiemelt fontosságú a szerződés tárgyának a meghatározása, a know-how pontos megjelölése és annak valamely hordozón való megjelenése. Az átadó kötelezettsége ezen hordozó átadása, amely lehet diagram, folyamatábra, rajz, terv, technológiai leírás stb. A szerződéshez kapcsolódhatnak bizonyos kikötések, tilalmak, például kizárólagos beszerzési kötelezettségek, versenytilalmak stb.⁷⁷ Ebben a szerződési típusban is kiemelt szerep jut a felek kölcsönös és megerősített tájékoztatási kötelezettségének. A know-how titkosságának okán érdemes a szerződésben meghatározni a titok jogosultjainak körét, illetve titoktartási kötelezettséget meghatározni, amely megvalósulhat a szerződés részeként vagy külön titoktartási megállapodásban is. A know-how cseréjének az átruházással való hasonlósága kézenfekvő. A csereszerződés tulajdonátruházási szerződés, amelyre a polgári törvénykönyv utaló szabálya alapján az adásvétel szabályait kell megfelelően alkalmazni.⁷⁸ Ennek értelmében know-how-csereszerződés esetében a felek arra vállalnak kötelezettséget, hogy know-how-jukat egymás részére kölcsönösen átadják, illetve a másik féltől átveszik a know-how-átruházási szerződés szabályainak megfelelő alkalmazásával.

3.3. A know-how apportálása

Gazdasági társaságok alapításakor a társaság tagjai vagyoni hozzájárulásokat teljesítenek a társaság felé, ezzel tulajdonképpen összeadva a társaság alapításához és működéséhez szükséges vagyont. A vagyoni hozzájárulások lehetnek pénzbeli és nem pénzbeli hozzájárulások, ez utóbbiakat hívjuk jogi *terminus technicus*szal élve apportnak. A legfelsőbb bíróság 52. számú gazdasági kollégiumi állásfoglalása (a továbbiakban: GK 52.) mondta ki, hogy a know-how apport tárgya lehet, illetve ez az állásfoglalás dolgozta ki ennek a feltételeit is. A GK 52. kimondja, hogy „a know-how mint szellemi alkotás tehát vagyoni értéket képvisel és forgalomképes, ennél fogva a Gt. 22. §-nak (2) bekezdésében [értsd: a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény (Gt.)] említett nem pénzbeli betét (hozzájárulás)

⁷⁶ Faludi Gábor: A szerzői és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttére előtt. Jogtudományi Közlöny, 68. évf. 12. sz., 2013, p. 592.

⁷⁷ Görög: i. m. (71), p. 129.

⁷⁸ Ptk. 6:234. §.

tárgya lehet”.⁷⁹ Az apport a vagyoni értékű jog átruházásával valósul meg.⁸⁰ Szellemi alkotás apportja esetén az átruházás, a tulajdonba adás olyan jogi állapotot feltételez, amelynek alapján a jogszerző fél tényleges rendelkezési pozícióba kerül, megszerzi a szellemi alkotás „tulajdonjogát”. A know-how apportja megvalósulhat know-how-átruházási szerződés és know-how-licencszerződés útján is. Az előbbi esetében természetes a rendelkezési jog átruházása, az utóbbi esetében nyilvánvalóan csak kizárólagos licencia képzelhető el, azzal, hogy a hasznosítás engedélyezésének a joga is a társaságé. Az apportálás során a titokvédelem szem előtt tartásával, körültekintően kell eljárni, az apportálásba bevont szakértők (pl. könyvelők, értékbecslők stb.) titoktartási kötelezettségét érdemes külön megállapodásban rögzíteni, ahogy a társaságon belül is elő kell írni a titoktartási kötelezettséget mindazoknak, akik a know-how-t munkakörükben megismerhetik.

3.4. A know-how-licencszerződés

Mára már világosan látszik az, hogy a licencszerződések terén a szabadalmilicencia-szerződések (a klasszikus licencszerződések) háttérbe szorultak, a licencszerződések jellemző tárgya pedig a know-how lett, akár önállóan, akár mint egy találmány hatékony gyakorlatba ültetéséhez szükséges „kísérőinformációk” összessége. A lehetséges konstrukciók közül a licencia képes a leginkább garantálni a know-how dinamikáját, és a licencszerződés konstrukciója révén a know-how oltalmát is. A licencszerződés a know-how alkotója számára lehetőséget biztosít a szellemi alkotáshoz kapcsolódó hasznosítási jog másnak való átengedésére, nyilván valamilyen ellenérték fejében. A licenciavevő pedig ezáltal jogosulttá válik egy olyan tudástömeg alkalmazására, amelynek a kifejlesztése jelentős anyagi és időbeli ráfordítással járna a számára. Kifejezetten a know-how-ra vonatkozó licencszabályozást nem találhatunk a magyar jogban, sőt a licencszerződés Ptk.-ban való nevesítése sem történt meg, bár erre volt kísérlet és szándék,⁸¹ de végül sem a Kodifikációs Főbizottság

⁷⁹ A Kúria az 1/2014. polgári jogegységi határozatában kimondta, hogy a GK 52. beépült az új polgári törvénykönyvbe, ezért annak fenntartását szükségtelenné ítélték. Hangsúlyozták azonban, hogy az iránymutatásban foglalt jogi okfejtések és elvi megállapítások a továbbiakban is figyelembe vehetők és idézhetők, hiszen azok sok esetben a normaszöveget magyarázzák és kiegészítik, majd pedig levonták a következtetést, miszerint „az új Ptk. normaszövegének értelmezésében, a jogi érvelés alátámasztásában ezek tehát felhasználhatók”. Ezen megfontolásból hivatkozik e sorok szerzője is az idézett iránymutatásra.

⁸⁰ Ptk. 3:10. § (2).

⁸¹ Az új polgári törvénykönyv kodifikációja során Faludi Gábor tett javaslatot a licencszerződés fogalmára: „Licencia szerződés alapján törvényben és az Európai Közösség rendeleteiben meghatározott, szellemi alkotáshoz, teljesítményhez, árujelzőhöz fűződő, kizárólagos vagyoni jogok jogosultja (engedélyező) más személynek (engedélyes) engedélyt (licencet) ad olyan cselekmény végzésére (hasznosítás), amelyre a kizárólagos joga kiterjed. Az engedélyes az engedélynek megfelelő terjedelmű hasznosítási jogot szerz, és ennek fejében köteles díjat fizetni. Know-how licencia szerződés alapján az engedélyező köteles a gyakorlati ismeretet azonosíthatóan rögzítő hordozó átadására is.” L. Faludi Gábor: A licencia szerződés. Polgári Jogi Kodifikáció, 10. évf. 2. sz., 2008, p. 13.

javaslatában, sem az elfogadott és immár hatályba lépett törvényszövegben nem nevesítik a szerződést. Tételes jogi fogalom hiányában ismét a jogtudományi megközelítéseket szükséges alkalmaznunk, ezek közül *Lontai Endre* definíciója a legkézenfekvőbb, hiszen az ismert felfogások közül ez adja a legtágabb definíciót, ezzel teret engedve a szabályozás felek általi kimunkálásának. *Lontai* definíciója szerint: „a licenciaszerződés alapján a licenciadó köteles a licencievevőt olyan – tényleges és jogi – helyzetbe hozni, hogy meghatározott műszaki megoldást meghatározott színvonalon a gyakorlatban megvalósíthasson és felhasználhasson, illetőleg meghatározott megjelöléseket alkalmazhasson, s ennek biztosítása érdekében a szükséges információkat rendelkezésre bocsátani, illetőleg a szükséges jogi felhatalmazásokat megadni, a licencievevő pedig – rendszerint – meghatározott ellenértéket fizetni, vagy más ellenszolgáltatást nyújtani.”⁸² A know-how-licenciaszerződést hagyományosan az iparjogvédelem körébe tartozó licenciaszerződés egyik altípusaként fogja fel a jogtudomány. A következőkben tehát a licenciaszerződés fogalmi elemeit és szerződési gyakorlatát tekintjük át a know-how-szerződésekben való alkalmazhatóságuk fényében. A hasznosítás terjedelmének vonatkozásában a legcélszerűbb a szerzői jogi felhasználási szerződéstől analógia útján közelíteni. A felhasználási szerződésben különbséget tehetünk a kizárólagos és az egyszerű felhasználási engedély között. Kizárólagos felhasználási (analógia útján hasznosítási) engedély esetén csak a jogszerző fél használhatja fel az adott művet (know-how-t), főszabály szerint a felhasználástól még a szerzőnek (az eredeti jogosultnak) is tartózkodnia kell. A jogalkalmazásban szokásos kikötés, hogy a jogszerző fél jogosult további licenciaszerződések kötésére, allicenciák létesítésére. Egyszerű felhasználási engedély (analógia útján licencia) esetén a licencievevő csak a hasznosítás jogát szerzi meg azzal, hogy a licenciadó maga is használhatja a művet (know-how-t), illetve másokat is feljogosíthat a használatra, további (értelemszerűen egyszerű) licenciaszerződéseket köthet. Licenciaszerződés esetében az alkotó rendelkezési joga továbbra is fennmarad azzal, hogy e jogát a szerződésben meghatározottak szerint gyakorolhatja.⁸³ A szerződés tartalmát a felek a szerződési szabadság generálklauzulájának értelmében szabadon alakíthatják, azonban néhány rendelkezés annyira lényeges a know-how-licencia esetén, hogy azok elhagyása a felek számára fokozott veszéllyel jár, sőt, magát a jogintézményt is kikezdhethi. Az általános rendelkezések körében természetesen ilyen a szerződés közvetett tárgyának a meghatározása, vagyis a know-how pontos körülírása, a licenciadó kötelezettségei közül nyilvánvalóan főkötelezettségként a know-how átadása, annak részletes leírása (tervrajzok, dokumentációk, a transzfer által elérni kívánt célkitűzések stb.), illetőleg a licenciadó által vállalt műszaki garancia terjedelme.⁸⁴ A licencievevő oldalán főkötelezettségként a díjfizetés, az ellenszol-

⁸² *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (12), p. 321.

⁸³ Vö.: A know-how-átruházási szerződéssel, amely esetén a know-how-hoz kapcsolódó vagyoni jogok teljessége száll át a jogszerző félre.

⁸⁴ *L. Gazda István*: A technológiatranszfer. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1993, p. 180–183.

gáltatás meghatározása szerepel, valamint a titoktartási kötelezettség. Különös szerződési tartalomként említendő a know-how titkos jellege okán a know-how megismerésére jogosultak köre, amelyhez titoktartási záradék (vagy a gyakorlat szempontjából jellemzőbb titoktartási megállapodás) kapcsolódhat, illetve a hasznosítási jog terjedelme, a hasznosítás másnak való átengedése és a know-how továbbfejlesztésére vonatkozó rendelkezések. A know-how jellegéből fakadóan a transzferhez szükséges a know-how tárgyiasult formában való átadása a licenciavevő részére, tekintettel arra is, hogy a jelenleg hatályos szabályozás is megköveteli a know-how rögzített, azonosítható formában való megjelenését.⁸⁵ Fontos azonban megjegyezni, hogy licencszerződés esetén a tárgyiasult formában történő átadás nem a tulajdonjog átruházása szempontjából fontos (ez nem is történik meg), hanem a gyakorlati hasznosítás lehetővé tétele szempontjából. A licenciadó által nyújtott szolgáltatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a licenciavevőt olyan helyzetbe hozza, hogy a szerződés tárgyát képező információt a gyakorlatban is elsajátíthassa, megvalósíthassa, és azt hasznosíthassa. Licencszerződés esetén a licenciadó köteles a know-how esetleges továbbfejlesztéséről is tájékoztatni a licenciavevőt, ebben az esetben a továbbfejlesztett know-how hasznosításával kapcsolatban vagy már az eredeti szerződésben rendelkezni kell, vagy előlicenciavételi megállapodás, illetve opciós jog kikötésével biztosítható a licenciavevő számára a hasznosítási jog. A licencszerződés alapján a jogszerzőt személyében illeti meg a használat joga, a szerzői jog általános szabályaival összhangban a hasznosítási jog csak a licenciadó kifejezett engedélye alapján engedhető át másnak. A licenciadó az ismeret hasznosítását a licenciavevő részére a titoktartási kötelezettség feltételével engedi át, ezáltal védve a know-how-t a közkinccsé válástól és így a vagyoni potenciál annullálódásától. A titoktartási megállapodásban ki kell térni a titokban tartás körébe tartozó információkra, a titokban tartás mértékére, módjára, a titok jogosultjainak körére, a titokban tartási kötelezettség időtartamára és a szerződés megszűnése utáni esetleges fennmaradására, illetőleg szerződésszegés esetén a felek által érvényesíthető jogkövetkezményekre. Fel kell ismerni azonban, hogy ez mind az alkotó, mind pedig a jogszerző fél érdeke, hiszen a titkosság mindkét fél versenyelőnyét szolgálja. A titokban tartási kötelezettség alapján az átvevő köteles a meghatározott ismereteket titkokban tartani, azokat csak a meghatározott keretek között felhasználni, és tilos számára a szerződésben meghatározott körön kívüli harmadik személy tudomására hozni a védett know-how-t. Ha a know-how elveszíti titkos jellegét és közkinccsé válik, úgy a licenciadó már nem léphet fel díjjigénnyel, és az ismeret további licenciába adása is kizárttá válik. Mindebből látszik, hogy a titokban tartás mindkét fél számára különös jelentőséggel bír.

⁸⁵ Ptk. 2:47. § (2) „Az üzleti titokkal azonos védelemben részesül az azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása...”

3.5. A franchiseszerződés

A franchiseszerződés nagyon szoros kapcsolatot mutat a licencszerződéssel, hiszen a franchisemegállapodás alapján átadott struktúra magában foglalja azokat a szellemi alkotásokat, know-how-kat is, amelyek a tevékenység végzésével együtt járnak. A franchiseszerződés keretében ez az átadás nem átruházási szándékkal történik, hanem hasznosítási engedély adásának a szándékával, ahogyan ez a Ptk. vonatkozó szabályában is megfogalmazásra került.⁸⁶ A franchiseszerződés tulajdonképpen a különböző szellemi alkotások (know-how, védjegy stb.) hasznosítási jogának átengedésére épül. A franchising során a know-how transzfere egy vagy több licencszerződéssel valósul meg, amely az előzőekben már kifejtésre került.

3. 6. A know-how oltalma jogszabályi szinten

3.6.1. A know-how oltalma a polgári jogban

A Ptk. a know-how védelmét korlátozott kizárólagos joggal valósítja meg,⁸⁷ ennek alapján a know-how jogosultját nem védi bármely engedély nélküli közléssel, hasznosítással szemben. A Ptk. által meghatározott védelem csak a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő módon való megszerzésre vonatkozik. Ezzel a megfogalmazással a TRIPS-megállapodás tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatra vonatkozó versenyjogi jellegű szabályát váltja ki a jogalkotó, a TRIPS-megállapodással összhangban. A versenyjogi tisztességtelenség és a polgári jogi jóhiszeműség és tisztesség kategóriájának határait a bírói gyakorlatnak kell majd meghúznia. A törvény által kifejezetten meghatározott kivételek a harmadik személytől, kereskedelmi forgalomban, jóhiszeműen és ellenérték fejében történő szerzés, a jogosulttól független fejlesztés és a mérnöki visszafejtés.⁸⁸ Értelemszerűen ez utóbbi csak műszaki jellegű, áruban manifesztálódó know-how esetén jöhet szóba, amelynek során a jogszerűen megszerzett késztermékből, illetve szolgáltatásból vizsgálatok és elemzés útján „fejtik vissza” a know-how-t. A polgári jogi oltalom feltétele, hogy a titok megőrzésével kapcsolatban a jogosultat nem terheli felróhatóság. Ez szintén a TRIPS-megállapodás egyik szabályának átültetése, ahogyan azt a fejezet bevezetőjében már vázoltuk. A TRIPS-megállapodásban az oltalom feltétele, hogy a jogosult a titokban tartás érdekében a körülményekhez képest ésszerű lépé-

⁸⁶ Ptk. 6:376. § (1) „Jogbérleti szerződés alapján a jogbérletbe adó szerzői és iparjogvédelmi jogok által védett oltalmi tárgyakkhoz, illetve védett ismerethez kapcsolódó felhasználási, hasznosítási vagy használati jogok engedélyezésére, a jogbérletbe vevő termékeknek, illetve szolgáltatásoknak a szerzői és iparjogvédelmi jogok által védett oltalmi tárgyakként, illetve védett ismeretnek a felhasználásával, hasznosításával vagy használatával történő előállítására, illetve értékesítésére és díj fizetésére köteles.”

⁸⁷ Az új polgári törvénykönyv kodifikációja során *Boytha György* érvelt a know-how kizárólagos joggal való oltalmának szükségessége mellett. L.: *Boytha*: i. m. (58), p. 21.

⁸⁸ Ptk. 2:47. § (2) bekezdése.

seket tett („[the information] has been subject to reasonable steps under the circumstances, by the person lawfully in control of the information, to keep it secret”). Az átültetés során, a TRIPS-megállapodásban foglalt szabad átültetés lehetőségét kihasználva, a magyar jogalkotó az „ésszerűség” helyett a „felróhatóság” mércéjét rendeli alkalmazni. Felróhatóságon azt értjük, hogy a jogosult a titok megőrzése kapcsán úgy járt el, ahogyan az az adott helyzetben elvárható.⁸⁹ Lényegi eltérés nincs a két megközelítés között, mindkét esetben széles a bírói mérlegelés lehetősége, és a bizonyítási teher is a jogosultat terheli. A know-how jogosultja jogsértés esetén a személyiségi jogok megsértésének jogkövetkezményei közül választhat jogainak érvényesítése során. Ezek a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítása, a jogsértés abbahagyására kötelezés és a jogsértő eltiltása a további jogsértéstől, az elégtétel adására kötelezés, a sérelmes helyzet megszüntetésére kötelezés, a jogsértést megelőző állapot helyreállítása és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítése vagy jogsértő mivoltától való megfosztása, a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedése a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint, illetve a sérelemdíj és a kártérítés fizetése. A sérelemdíj alkalmazási lehetősége a know-how esetén is kérdéseket vet fel, feltételeinek kimunkálása a bírói gyakorlat feladata lesz. Ezek mellett a jogosult felléphet a versenyjogi szabályok megsértésére való hivatkozással is. Tekintettel arra, hogy a Ptk. szerint a személyiségi jogok csak személyesen érvényesíthetők,⁹⁰ a versenyjogi alapon történő jogérvényesítés tűnik biztosabbnak abban az esetben, ha a know-how-t például licencszerződés alapján hasznosító jogosult kíván fellépni. A személyiségi jogi jogérvényesítés személyhez kötöttségéből és a know-how vagyoni forgalmát lehetővé tevő jogintézmények sajátosságaiból fakadó ellentét feloldozását is a bírói gyakorlattól várhatjuk valamilyen formában.

3.6.2. A know-how oltalma a büntetőjogban

Az európai államok többsége – köztük Magyarország is – a know-how oltalmát a büntetőjog eszközeivel is garantálja. A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 418. §-a az üzleti titok megsértése cím alatt állapítja meg a vonatkozó büntetőjogi tényállást. E szerint büntettet követ el az, aki jogtalan előnszerzés céljából vagy másnak vagyoni hátrányt okozva az üzleti titkot jogosulatlanul megszerzi, felhasználja, harmadik személyek részére hozzáférhetővé teszi, illetve nyilvánosságra hozza. A bűncselekményt a törvény három évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni. Az üzleti titok büntetőjogi védelmét a gazdálkodó szervezetek tevékenységének zavartalan folytatásához fűződő társadalmi érdek indokolja a kommentár szerint,⁹¹ azonban nem érdemes a gazdálkodó szervezetekre vonatkozó szűkítéssel élni, hiszen magánszemélyeknek is ugyanolyan fontos érdekük üzleti titkaik, know-how-juk védelme.

⁸⁹ Ptk. 1:4. § (1) bekezdése.

⁹⁰ L.: Ptk. 2:54. §.

⁹¹ *Busch Béla* (szerk.): Büntetőjog II. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2013, p. 857.

3.6.3. A know-how oltalma más jogterületeken

A know-how oltalmát a leginkább veszélyeztetett területen, a munkaviszonyok terén a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) is tartalmazza. A know-how védelmét két szinten biztosítja az Mt., egyrészt az általános magatartási követelmények, másrészt az egyedi megállapodások szintjén. Az Mt. 8. § (1) bekezdése általános jelleggel mondja ki, hogy a munkavállaló nem tanúsíthat olyan magatartást, amely munkáltatója jogos gazdasági érdekét veszélyeztetné. Nyilvánvalóan a jogos gazdasági érdek veszélyeztetése a munkáltató know-how-jának illetéktelenek számára való hozzáférhetővé tétele. Ugyanezen szakasz (4) bekezdése már konkrétan fogalmaz, a bekezdés első mondata így hangzik: „A munkavállaló köteles a munkája során tudomására jutott üzleti titkot megőrizni.”⁹² Az üzleti titok oltalma a munkáltató számára különösen fontossá válik a munkaviszony megszűnése után. A korábbi munkáltatónál elsajátított ismeretnek, a munkáltatónál megszerzett tapasztalatnak a munkaviszony megszűnését követő felhasználása megalapozhatja a munkáltató jogainak a megsértését.⁹³ Erre a problémakörre ad választ az Mt. a versenytilalmi megállapodással. Az Mt. 228. § (1) bekezdése alapján a felek megállapodása alapján a munkavállaló meghatározott ideig, de legfeljebb két évig nem tanúsíthat olyan magatartást, amellyel munkáltatója jogos gazdasági érdekét sértene vagy veszélyeztetné. A versenytilalmi megállapodásnak a know-how védelmét kell szolgálnia, erre korábban a legfelsőbb bíróság is rámutatott amikor kimondta, hogy az nem eredményezhet olyan mértékű korlátozást, amely nem az információk védelmét, a munkáltató gazdasági tevékenysége veszélyeztetésének elkerülését, hanem az adott tevékenység tekintetében széles körben a piaci verseny jelentős korlátozását jelenti.⁹⁴

A felek között létrejött, konkrét versenytilalmi megállapodás hiányában is oltalmazza jogunk a volt munkáltató know-how-ját. Erről a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv.) rendelkezik. A Tptv. 4. § (1) bekezdése szerint „tilos a Polgári Törvénykönyvben meghatározott üzleti titkot tisztességtelen módon megszerezni vagy felhasználni, valamint jogosulatlanul mással közölni vagy nyilvánosságra hozni”⁹⁵ A törvény a tisztességtelen módon való megszerzést és felhasználást tiltja, hasonlóan a polgári törvénykönyvben lefektetett oltalomhoz. A tisztességtelenség azonban ebben a vonatkozásban az üzleti élet általános etikai követelményeit mint egy társadalmi normarendszer általánosan elfogadott szabályait vezeti be az üzleti titok/know-how versenyjogi jogintézményébe.⁹⁶

⁹² A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 8. § (4) bekezdés.

⁹³ ISZT-2/2008: Szakértői vélemény a szellemi alkotáshoz fűződő jogok megsértése ügyében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 5. (115.) évf. 2. sz., 2010. április, p. 144–152.

⁹⁴ BH 2001/84.

⁹⁵ Tptv. 4. § (1) bekezdés.

⁹⁶ Nagy Csongor István: A magyar versenyjog üzleti titok-szabályának néhány értelmezési kérdéséről. Jogtudományi Közlöny. 63. évf. 11. sz., 2008, p. 561.